

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАРКЕТИНГУ

завдання освіти – дати школяреві культуру сучасного рівня. Це не тільки інтелектуальна, моральна, художня культура, культура спілкування, але й, як основа, – культура особистісного самоствердження. Особистий інтерес учня, визнання його автономності, повага його індивідуальності перебувають у центрі виховного процесу. Вчитель допомагає дитині в самовизначенні, відповідаючи разом з нею на запитання: “Як жити?”, і вони спільно накреслюють індивідуальну траєкторію розвитку її позитивного потенціалу.

За доцільне вважається дати власне розуміння поняття “культура особистісного самоствердження”, яке можна окреслити як процес засвоєння людиною певної системи загальнолюдських цінностей, норм, моделей поведінки, процес свідомого, активного практичного перетворення ситуацій, які складають змістову основу різних сфер життєдіяльності школяра в результаті чого він досягає успіху, підтримує відповідний статус в колективі, відстоює свою значущість перед іншими однолітками, реалізує свій індивідуальний життєвий шлях.

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / К.А. Абульханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 228 с.

2. Безкоровайна О.В. Роль феномену особистісного самоствердження в науковій теорії і педагогічній

практиці / О.В. Безкоровайна // Зб. наукових праць “Січневі педагогічні читання: гармонізація культурно-освітнього середовища як педагогічна проблема”. – Сімферополь: КРП, 2008. – С. 25 – 29.

3. Баткин Л.М. Итальянское Возрождение в поисках индивидуальности / Л.М. Баткин. – М., 1989. – С. 13.

4. Бердяев Н.А. О назначении человека / Н.А. Бердяев / Сост. Л.И. Греков, А.П. Поляков. – М.: Республика, 1993. – 383 с.

5. Гачев Г.Д. Логика верей и человек / Г.Д. Гачев – М.: Высшая шк., 1992. – С. 181.

6. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2002. – 720 с.

7. Кант И. Основы метафизики нравственности / И. Кант. – М.: Мысль, 1965. – Сочинения: в 6-ти томах / И. Кант. – Т. 4. – Ч. 1. – 544 с.

8. Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії [заг. ред. В.О. Татенка]. – К.: Либідь, 2006. – 360 с.

9. Никитин Е.П., Харламенкова Н.Е. Проблема самоутверждения личности в философии и психологии / Е.П. Никитин, Н.Е. Харламенко // Вопросы философии. – 1997. – № 9. – С. 73 – 91.

10. Ницше Ф. Странник и его тень / Ф. Ницше. – М., 1994. – 260 с.

11. Тиллих П. Мужество быть / П. Тиллих; [пер. с англ. О. Седаковой] // Символ. – 1992. – № 28. – С. 7 – 119.

12. Цибра Н.Ф. Самоутверждение личности: социально-философский анализ / Н.Ф. Цибра. – К.: Одесса, 1989. – 191 с.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2012

УДК 378:333

Іван Василиків, Дрогобицький державний педагогічний університет

імені Івана Франка

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАРКЕТИНГУ

У статті досліджуються сучасні компетентнісні підходи професійної підготовки майбутніх учителів маркетингу засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Ключові слова: інформаційні технології, маркетинг, вчитель маркетингу, компетентнісний підхід, інформаційна компетентність вчителя.

Лит. 10.

Постановка проблеми. Розвиток інформаційно-комунікаційних ресурсів ставить перед сучасним педагогом низку вимог, а саме: мати базові навички роботи з комп'ютером та комп'ютерними технологіями; вміти створювати дидактичні та методичні матеріали, використовуючи різні програми; вміти застосовувати інформаційні технології в навчальному процесі тощо. Тобто сьогодні учителю для здійснення своєї професійної діяльності необхідно бути компетентними у сфері

використання інформаційних технологій під час роботи зі школярами. Для компетентної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі учителю треба володіти низкою компетенцій, серед яких важливою є інформаційна.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Стратегія модернізації освіти розглядає компетентнісний підхід як основу формування інформаційної компетентності фахівця. Слід зазначити, що про компетентність педагогічна громадськість заговорила у зв'язку з модернізацією

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАРКЕТИНГУ

освіти. Пов'язано це було з так званим компетентісним підходом. Варто відмітити, що компетентісний підхід не є новим у сфері освіти. Орієнтація на засвоєння умінь, способів діяльності була провідною в роботах таких педагогів, як М.Н. Скаткін, І.Я. Лернер, В.В. Краєвський, П.Г. Щедровицький та їх послідовники.

Проблема особистості педагога як суб'єкта педагогічної діяльності, компетентного та здатного до саморозвитку знаходить відображення в сучасних працях українських та російських науковців. Розвитку професійно-педагогічної компетентності присвячені дослідження таких українських науковців, як Н.М. Бібік, М.В. Вачевського, Л.С. Ващенко, М.І. Жалдак, О.І. Локшина, В.М. Мадзігона, О.В. Овчарук, Л.І. Парашенко, О.І. Пометун, О.Я. Савченко, І.В. Табачек, О.І. Шувалова та інших, російських науковців В.А. Адольфа, Є.В. Бондаревської, В.Н. Введенського, І.А. Зимньої, І.Ф. Ісаєва, Н.В. Кузьміної, А.К. Маркової, Н.Н. Нацаренус, А.П. Тряпициної, А.В. Хуторського та інших.

Мета дослідження – проаналізувати сучасні компетентісні підходи професійної підготовки майбутніх вчителів маркетингу засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Поняття “підхід” у загальному розумінні означає певну сукупність різноманітних засобів та прийомів, які діють певним чином на когось. У науковому розумінні поняття “підхід” трактується як вихідна позиція, що складає основу дослідницької діяльності. Загальною ідеєю компетентісного підходу є компетентісно-орієнтована освіта, яка спрямована на комплексне засвоєння знань і способів практичної діяльності, завдяки яким людина успішно реалізує себе в різних галузях своєї життєдіяльності [8, 20 – 21].

Компетентність (від лат. *competens* (*competentis*) – належний, відповідний) – поінформованість, обізнаність, авторитетність. *Компетенція* (лат.) *competentia*, від *competo* – взаємно прагну, відповідаю, підходжу) – коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи; коло питань, у яких дана особа має певні повноваження, знання, досвід [9, 282].

Компетентісний підхід отримує все більше поширення. Освітніми цілями визначаються важливі компетентності, на формування яких має спрямовуватися сучасна підготовка вчителя. Компетентісний підхід, як новий концептуальний орієнтир, викликає немалий інтерес міжнародної педагогічної спільноти. Так, одним із провідних напрямів діяльності міжнародних організацій (ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, Ради Європи, Організації

європейського співробітництва та розвитку, Міжнародного департаменту стандартів), які опікуються проблемами розвитку міжнародної освіти, є виконання ряду ініціатив, спрямованих на науково-методичне, організаційне та моніторингове забезпечення процесу підготовки міжнародних фахівців на засадах компетентісного підходу.

В Україні компетентісний підхід упроваджується в освітню практику зі значними труднощами. Проте вже сьогодні можна відзначити впровадження в підготовку вчителів навчальних матеріалів для формування в студентів загальноприйнятих компетентностей, зокрема, умінь працювати в команді, вирішувати життєві й наукові проблеми, розробляти проекти, креативно мислити, брати по черзі на себе роль лідера тощо. Підготовка студентів з компетентісним підходом організується за допомогою методу проектів, рольових ігор, роботи в групах, дискусій, мозкової атаки тощо. На нашу думку, реалізація основних положень компетентісного підходу в процесі підготовки майбутніх учителів дозволяє вирішити важливі проблеми педагогічної освіти – запобігти слабкій практичній підготовці майбутніх учителів. Так що в аналізі методики професійної освіти ми спиралися на основні положення компетентісного підходу [6].

Досліджуючи сутність компетентісного підходу у контексті формування професійної компетентності фахівця, О.В. Григорович, зазначає, що поняття “компетенції” відрізняється від поняття “кваліфікація”, бо кваліфікацію характеризують суто професійні знання та уміня, а компетенції крім професійних знань та умінь, охоплюють також такі якості як ініціативність, співпраця, здатність до роботи в колективі, комунікативні здібності, уміня вчитись, оцінювати, логічно мислити. Компетентність студентів проявляється в оволодінні знаннями та цілеспрямованому їх застосуванні при розв'язуванні професійних завдань. Компетентісний підхід у підготовці фахівців передбачає не просту передачу знань від викладача до студента, а формування у майбутніх випускників професійної компетентності [3, 177]. Відтак на перший план при цьому виступає ще одне базове поняття компетентісного підходу, а саме поняття *професійної компетентності*. У теорії педагогічної освіти воно трактується паралельно з поняттям *професіоналізм*. У довідковій літературі *професіоналізм* визначається як оволодіння основами та глибинами якої-небудь професії [2, 995].

Професійна компетентність учителя – поняття багатогранне. Зокрема, А.С. Белкін визначає понад 70 компетентностей педагога [1, 24].

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАРКЕТИНГУ

Однією з основних компетентностей на сучасному рівні розвитку освіти є інформаційна компетентність (ІК).

Інформаційна компетентність учителя виявляється в умінні технологічно мислити і передбачає наявність аналітичних, проектних, прогностичних і рефлексивних умінь у засвоєнні і використанні інформації в педагогічній діяльності. Крім того, ІК є складовою частиною інформаційної, технологічної культури вчителя, виконує інтеграційні функції, служить сполучною ланкою загальнопедагогічних і спеціальних знань і умінь [4, 96].

Інформаційна компетенція дає можливість педагогу сформувати вміння самостійно шукати, аналізувати й вибирати необхідну інформацію, організувати, перетворювати, зберігати та передавати її [5]. Така компетенція забезпечує учителю розвиток навичок роботи з інформацією, яка міститься в навчальних предметах, освітній галузі та навколишньому світі. Зважаючи на це, ми вважаємо, що до складу інформаційної компетенції, необхідної сучасному освітянину, мають входити: знання про раціональні методи пошуку й збереження інформації та шляхи її використання; володіння навичками роботи з різними видами комп'ютерної інформації; уміння подати інформацію в Інтернет; володіння навичками організації й проведення уроків та позакласних заходів за допомогою комп'ютерних технологій; уміння організувати самостійну роботу учнів з інформаційними ресурсами; володіння навичками використання комп'ютерних технологій з конкретного предмета, враховуючи його специфіку.

На сьогодні система підвищення кваліфікації як самостійна галузь професійної освіти здатна створити передумови для широкого впровадження в практику навчання сучасних досягнень у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, а також умови для формування інформаційної компетенції педагогів. Для того, щоб педагог мав можливість професійно використовувати комп'ютерні технології варто, по-перше, здійснювати підготовку таких спеціалістів на всіх рівнях педагогічної освіти (довузівська, вузівська, післявузівська); по-друге, забезпечити наявність базової підготовки з інформатики, а також набуття психолого-педагогічних знань, що забезпечить здійснення всіх функцій, пов'язаних з використанням ІКТ засобів; по-третє, мотивувати педагогів до постійної самоосвіти й підвищення кваліфікації у сфері інформаційно-комунікаційних технологій.

Інформаційна компетентність (ІК) вчителя маркетингу передбачає:

- уміння ефективно використовувати інформаційні ресурси;
- уміння формувати та розв'язувати інформаційно-пошукові задачі;
- уміння використовувати методи аналітико-синтезуючої переробки інформації у професійній діяльності вчителя;
- знання особливостей використання інформаційно-комунікаційних технологій;
- уміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології для самоосвіти;
- уміння ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології в професійній діяльності та створення на їх основі нових засобів навчання.

Л. Морська у структурі інформаційної компетенції пропонує виділити три блоки: базові знання та вміння, які є єдиними для всіх категорій спеціалістів у галузі технічних та програмних засобів обчислювальної техніки, що утворюють комп'ютерний мінімум для початку роботи на комп'ютері та подальшого успішного засвоєння й практичного використання програмного забезпечення; професійні комп'ютерні знання та вміння, які є специфічними для кожної категорії спеціалістів і відповідають рівню та змісту комп'ютеризації конкретної професійної сфери; системні знання та вміння у галузі інформаційних технологій (ІТ) – комплекс знань у галузі системного використання ІТ у професійній діяльності, методології проектування інформаційних систем [7].

Також Л. Морська зазначає, що структуроутворюючими компонентами інформаційної компетенції вчителя є такі:

- **технологічна (інструментальна)** компетенція, яка включає уміння використовувати засоби сучасних інформаційних технологій, в тому числі апаратні та програмні засоби, мультимедіа тощо;
- **експертна (оціночна)** компетенція – уміння критично оцінювати інтелектуальний і соціальний потенціал інформаційних технологій;
- **організаційно-методична** компетенція – уміння, пов'язані з впровадженням сучасних інформаційних технологій в навчальний процес на різних етапах проведення уроку в рамках визначених моделей навчання;
- **проектувальна** компетенція – знання й уміння з розробки педагогічних програмних засобів, у тому числі за допомогою інструментальних програмних засобів навчального призначення різного типу;
- **пошуково-дослідницька** компетенція – уміння знаходити, відбирати, організовувати, подавати, просувати інформацію;

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАРКЕТИНГУ

- **інноваційна** компетенція – уміння постійно пристосовуватись до інновацій у сфері інформаційних технологій, оцінювати їх та використовувати [8, 34 – 35].

Українськими вченими було розкрито зміст ключових компетентностей під час застосування інформаційних і комунікаційних технологій. Вони передбачають здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства.

У процесі впровадження компетентнісного підходу до навчання вчителів ІКТ важливо зосередити зусилля на:

- визначенні загальних компетентностей майбутніх вчителів навчальних закладів;
- визначенні умов ефективного формування компетентностей учителів;
- розкритті змісту загальних компетентностей майбутніх учителів;
- розкритті поняття інформаційної компетентності;
- визначенні складових інформаційної компетентності;
- розробці, апробації програмних модулів;
- діагностиці результатів навчання.

Умови ефективного формування ІК вчителів:

- підвищення рівня сформованості інформаційно-комунікаційної культури;
- тренінгова система навчання майбутніх вчителів;
- системне використання набутих навичок у педагогічній практиці;
- участь у конкурсах, конференціях, семінарах;
- безперервна освіта впродовж всього життя [10, 239].

Як зазначає В.В. Шевченко, інформаційна компетентність передбачає здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства. Інформаційна компетентність поділяється на три основні, що відповідають окремим видам діяльності майбутніх вчителів:

- загальна;
- діагностична;
- предметно-орієнтована.

Загальна компетентність – це здатність майбутнього вчителя використовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) і для забезпечення навчально-виховного процесу створювати:

- текстові документи;
- таблиці;
- малюнки;

- діаграми;
- презентації;
- комп'ютерні графічні об'єкти;
- Flash-анімацію тощо.

Учитель у постійному пошуку. Під час самопідготовки і самовдосконалення, а також пошуку необхідної інформації майбутній вчитель повинен вміти використовувати:

- Інтернет-технології;
- телеконференції;
- локальні мережі;
- бази даних;
- інтерактивні дошки тощо.

Маючи достатні навички роботи на комп'ютері і професійний досвід, учитель формує у себе здатність розробляти власні електронні продукти, адже саме вони відображають бачення вчителя щодо викладання конкретного предмета і дають можливість формувати базу педагогічного професійного досвіду, допомагають вчителю самовдосконалюватися і передавати досвід молодому поколінню й бути для нього наставником.

Діагностична компетентність допомагає вчителям аналізувати досягнення учнів під час навчання. Процес навчання за останні роки змінився – він насичений тестовими завданнями.

Випускники загальноосвітніх навчальних закладів проходять незалежне оцінювання.

Змінюється сама система проведення оцінювання знань і вмінь учнів, а також ставлення до цього процесу.

Тому майбутні вчителі повинні вміти здійснювати:

- моніторинг;
- проміжне діагностування;
- електронне тестування;
- прогнозування тощо.

Така система відслідковування успішності навчання буде взаємовигідною як для вчителя, так і для учня.

Неможливо уявити діяльність майбутніх вчителів без застосування електронних підручників, енциклопедій, готових навчальних програм, демонстраційних програм т. п.

Такий набір електронних розробок із кожним роком збільшується, урізноманітнюється.

Тому, предметно-орієнтована компетентність – це здатність майбутнього учителя гармонійно поєднувати готові електронні продукти у своїй професійній діяльності [10, 240].

Висновки. Використання інформаційних технологій у процесі вивчення маркетингу у вищих педагогічних навчальних закладах суттєво підвищує ефективність формування всіх аспектів

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАРКЕТИНГУ

комунікативно-професійної компетенції майбутніх учителів маркетингу. Їх застосування є доцільним як під час аудиторних занять, так і для організації самостійної роботи під керівництвом викладача. Ефективними шляхами організації цих форм роботи є авторські комп'ютерні програми, спеціальні навчальні програми, всесвітня мережа Інтернет.

Проте, використовуючи інформаційні технології в навчальному процесі, слід зважати на те, що комп'ютер – не заступник викладача, а лише допоміжний засіб, який має певні дидактичні функції і за їх допомогою розширює можливості навчальної діяльності. Уважаємо, що комп'ютер бере не себе велику частину рутинної роботи викладача, забезпечує контроль за навчальним процесом, виконує функцію зворотного зв'язку між студентом і викладачем, допомагає організувати самостійну роботу. Він надає можливість впроваджувати принцип індивідуалізації навчання, активізує пізнавальну діяльність, підвищує рівень мотивації до вивчення мови.

Перспективи подальших розвідок. Отже, урахувавши позитивний досвід викладачів-практиків та посилену увагу педагогічної спільноти до розвитку ключових компетентностей, подальших досліджень потребують дидактичні умови вдосконалення процесу підготовки вчителів маркетингу за допомогою інформаційних технологій. Необхідно розробити такі навчальні програми, які будуть враховувати вимоги нових освітніх стандартів і орієнтуватися на формування професійних компетентностей згідно з європейськими рамками кваліфікацій.

1. Белкин А.С. Педагогическая компетентность [Текст] / А.С. Белкин, В.В. Нестеров. – Екатеринбург: Издательский отдел УрГПУ, 2003. – 204 с.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2002. – 1440 с.

3. Григорович О.В. Науково-пізнавальна компетентність студентів: сутність, структура та засоби формування // Науковий

вісник ПНПУ ім. К.Д. Ушинського/ Збірник наукових праць / Одеса, ПНПУ ім. К.Д. Ушинського. – 2008. – Випуск 10 – 11. – С. 176 – 184.

4. Грицька Т.С. Компетентнісний підхід як основа формування інформаційної компетентності вчителя // Витоки педагогічної майстерності. Збірник наукових праць Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. – Випуск 8. Частина II. – Полтава, 2011. – Серія “Педагогічні науки”. – 348 с.

5. Иванова Е.В. Информационная компетентность учителя в современной школе / Е.В. Иванова // Развитие научного педагогического знания: проблемы, подходы, результаты: сб. научн. ст. аспирантов / [под ред. А.П. Тряпицкой и др.]. – СПб.: НИИХ СПбГУ, 2003 – Вып. 1.

6. Костікова І.І. Сучасні методологічні підходи професійної підготовки вчителя засобами інформаційно-комунікаційних технологій // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2008. – № 8. – С. 79 – 83.

7. Морська Л.І. Інформаційні технології у навчанні іноземних мов: навч. посіб. / Л.І. Морська. – Тернопіль: Астон, 2008. – 256 с.

8. Морська Л.І. Методична система підготовки майбутнього вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій у навчанні учнів. Монографія. – Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2007. – 243 с.

9. Словник ініомовних слів / [уклад.: С.М. Морозов, Л.М. Шкаратута]. – К.: Наукова думка, 2000. – 680 с.

10. Шевченко В.В. Роль інформаційних компетенцій та компетентностей у професійній діяльності майбутнього вчителя / В.В. Шевченко//Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 13, Проблеми трудової та професійної підготовки [Текст]: збірник. Вип. 6 / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова; редкол. В.П. Андрущенко [та ін.]. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. – 279 с.

Стаття надійшла до редакції 17.01.2012

“Якщо запастися терпінням і виявити старання, то посіяні насінням знання неодмінно дадуть добрі сходи”.

*Леонардо да Вінчі
видатний італійський вчений, дослідник*

